

Oponentský posudek k bakalářské práci Jana Rösnera na téma

Tempová modulace a simultaneita v díle Elliotta Cartera

Úvodem nutno říci, že autor téma své práce pojímá zasvěceně a přiměřeně podrobně. Formou analýz fragmentů vybraných děl E. Cartera postihuje vývoj kinetické složky v díle skladatele - od inspirací simultaneitou v díle Ch. Ivese a dalších na samotném počátku přes raná díla (*Cello sonata*) až po vyspělou formu, jakou vidíme v *Night Fantasies* z roku 1980. Analýzy jsou vesměs provedeny pečlivě a výstižně, sympatické je i to, že jsou uváděny v souvislost s odbornými prameny (analýzami J. Bernarda či např. odbornými články E. Cartera). Vše dává smysl, jazyk práce je věcný a převážně velmi dobře srozumitelný. Oceňuji především terminologii, která je střizlivá a výstižná. Většinu termínů autor práce čtenáři vysvětluje - až na několik sporných momentů (viz. dále). Práce rovněž uvádí značné množství odkazů na odbornou literaturu, v níž je možno autorovy závěry konfrontovat či ověřit. Po stránce formální tedy považuji práci za velmi zdařilou, dovoluji si jen několik poznámek:

- Bylo by podle mého názoru dobré jasněji vymezit, co znamenají údaje o rychlosti (tedy že se nejedná o rychlost čítacích jednotek v taktech, ale o rychlost jednotlivých not, např. šestnáctinových septol). Z kontextu práce to sice jasně vyplývá (jinak to ani být nemůže – když se uvádí rychlost 648), přesto bych se definicí pojmu „rychlost“ (str.10) zabýval přesněji a výstižněji.
- Některé ukázky by mohly být delší, například na str. 14 jsou zmíněny takty 158 – 159, ukázka ale končí taktem 157. Možná by stálo za to uvést rozsáhlejší úseky partitury jako přílohu, každopádně jako čtenář bych si rád udělal představu o širším kontextu analyzovaného úseku bez toho, abych si musel sám partituru vyhledávat.
- Na straně 46 je uvedeno: „Akordy rychlejší vrstvy (horní systém) vždy obsahují interval třídy 5 (tedy čistou kvartu nebo kvintu), a akordy pomalejší vrstvy vždy obsahují interval třídy 4 (tedy velkou tercii nebo malou sextu).“ Je možné se dovtipit, že třída intervalu vlastně znamená počet půltónů v jeho užším tvaru, ale myslím, že by to zde mělo být uvedeno jasněji.
- Na str. 49 je uvedena tabulka tempových modulací týkající se vlastní skladby „Pro 12 nástrojů“. V levém sloupci jsou značky, které znamenají poměr, v němž je modulace provedena (v podstatě 4:3 nebo 4:5), jejichž střídáním se pohyb zpomaluje. Smysl značek ($\Rightarrow 3$, $\Rightarrow 5$, $\Rightarrow q$.) je ale opět třeba odvodit z poměrů temp, což je škoda.

Po stránce obsahové je znatelné, že téma práce je autorovi vlastní, přiznávám, že daleko více, než mně. Proto jsou mé další poznámky spíše polemické a do určité míry subjektivní.

Osobně mi chyběla trochu větší, hlubší estetická reflexe Carterova jazyka, třeba jen stručná a nenarušující víceméně technický charakter práce. Na jedné straně se uvádí, že „*po Concerto for Orchestra se Carter ve většině svých skladeb ze 70. let k organizaci formy celé skladby na základě několika simultánních rychlostí, které tak utvářejí jeden velký polyrytmus, vrací pouze příležitostně.*“ Uvítal bych velmi, kdyby se diplomant alespoň krátce věnoval nějaké úvaze, klidně jen subjektivnímu zamyšlení nad tím, proč tomu tak je. Je snad simultaneita u Cartera vyčerpaným principem? Rovněž mi chybí více zmínek o mimohudebních rovinách – zmíněná inspirace Lucretiovým dílem „*De rerum*

natura“ pro Double concerto nebo stručné okomentování „*Night Fantasies*“ mi přijdou málo. Když jsem si práci přečetl, vznikl z ní vlastně dojem takřka čistě technického textu. Nabízí se skoro otázka, jestli práce s tempovými modulacemi a simultaneitou u Cartera překračuje svá východiska i v jiné, než technické rovině vedoucí až de facto k poměrně přísné strukturální práci. Nabízí se kacířská myšlenka, že Carterova cesta od inspirace Ivesem se v podstatě “jen” zkomplikovala, technicky zdokonalila, ale v estetických rovinách zůstala nepřekonána. Dojem, že po stránce estetické byl Ives vlastně progresivnější než jeho nástupci, se po přečtení práce paradoxně posílí. Názor autora jakoby zaniká za technickými analýzami – a to mi přijde škoda. Takovémuuto zamýšlení se vlastně blíží jen stručná poznámka v poslední kapitole - cituji: *„Zatímco v Carterově tvorbě bývá pravidelná pulzace často skryta či zastřena mnoha událostmi, které se dějí současně, mým cílem bylo tuto pulzaci podporovat tak, aby ve skladbě vynikl charakter odlišných rychlostí a aby bylo možné časté proměny tempa jasně vnímat.“* To je určité vymezení, které mě docela potěšilo, ale stálo by za rozvinutí do vlastní delší úvahy nad estetickým smyslem a možným vývojem simultaneity.

I přes všechny výše uvedené poznámky shledávám předloženou práci zdařilou a přínosnou. Je třeba ji posuzovat jako technický, analytický text. Mé připomínky jsou proto víceméně buď málo podstatné nebo subjektivní pro její hodnocení. Váhám mezi známkou A a B, zodpovědnost vypracování mě ale přesvědčuje a přikláním se ke známce

A.

MgA. Ondřej Štochl